

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski (przewodniczący)

SSN Robert Stefanicki

SSN Renata Żywicka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.

o odsetki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 5 grudnia 2023 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy

i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnowie

z dnia 24 marca 2022 r., sygn. akt IV Ua 33/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego Sądowi Okręgowemu w Tarnowie.**

(G.Z.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Tarnowie wyrokiem z dnia 24 marca 2022 r. w sprawie S. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Tarnowie o odsetki oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowie z dnia 19 października 2021 r., sygn. akt IV U 113/21.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Tarnowie decyzją z dnia 13 lipca 2020 r. odmówił S. K. prawa do odsetek od zasiłku chorobowego za okres od 5 lipca 2015 r. do 30 listopada 2015 r. oraz od świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 grudnia 2015 r. do 24 listopada 2016 r. Sąd Rejonowy w Tarnowie wyrokiem z dnia 19 października 2021 r. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 13 lipca 2020 r., w ten sposób, że przyznał odwołującemu się prawo do odsetek za opóźnienie w wypłacie zasiłku chorobowego za okres od 5 lipca 2015 r. do 30 listopada 2015 r. oraz od świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 grudnia 2015 r. do 24 listopada 2016 r., w łącznej kwocie 11.717,62 zł.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało poprzedzone ustaleniami Sądu pierwszej instancji z których wynikało, że decyzją z dnia 20 listopada 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Tarnowie ustalił, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, w tym chorobowe z tytułu zatrudnienia S. K. u płatnika składek M. z siedzibą w Ł. wynosi $\frac{1}{4}$ minimalnego wynagrodzenia miesięcznie. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Tarnowie decyzją z dnia 23 listopada 2015 r. przyznał S. K. prawo do zasiłku chorobowego za okres od 5 lipca 2015 r. do 30 listopada 2015 r. od podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe w wysokości $\frac{1}{4}$ minimalnego wynagrodzenia. Po rozpoznaniu odwołania od decyzji ZUS z dnia 20 listopada 2015 r., Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 21 marca 2017 r., sygn. akt IV U [...], zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe dla S. K. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek M. z siedzibą w Ł. w wysokości 4.000 zł, wskazując na błędne ustalenia w tym zakresie organu rentowego. Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 4 marca 2020 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Decyzją z dnia 15 czerwca 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Tarnowie zmienił decyzję ZUS z dnia 23 listopada 2015 r. i przyznał S. K. prawo do zasiłku chorobowego od 5 lipca 2015 r. do 30 listopada 2015 r. i świadczenia

rehabilitacyjnego od 1 grudnia 2015 r. do 24 listopada 2016 r. od podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynoszącej 4.000 zł. Organ rentowy wypłacił odwołującemu się zasiłek chorobowy za okres od 5 lipca 2015 r. do 30 listopada 2015 r. oraz świadczenie rehabilitacyjne za okres od 1 grudnia 2015 r. do 24 listopada 2016 r. od podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynoszącej 4.000 zł na rachunek bankowy odwołującego się w dniu 19 czerwca 2020 r. Kwota odsetek liczona od różnicy pomiędzy kwotami świadczeń naliczonych i wypłaconych od podstawy $\frac{1}{4}$ minimalnego wynagrodzenia pracowniczego a wysokością świadczeń wyliczonych i wypłaconych zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 21 marca 2017 r. ustalającym podstawę wymiaru składek dla S. K. w wysokości 4.000 zł wyniosła 11.717,62 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy w Tarnowie, powołując się na treść art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1732 ze zm., dalej jako: „ustawa zasiłkowa”) i art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm., dalej jako: „ustawa o systemie ubezpieczeń” lub „ustawa systemowa”) wskazał, że płatnicy składek wypłacają zasiłki w terminach przyjętych dla wypłaty wynagrodzeń, a organ rentowy od razu po stwierdzeniu uprawnień. Zasiłki te wypłaca się jednak nie później niż w ciągu 30 dni od daty złożenia dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień. Jeżeli organ rentowy nie wypłacił świadczenia w terminie, jest obowiązany do wypłaty odsetek (ustawowych), chyba że opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności. Sąd Rejonowy zauważył, że termin wypłaty zasiłku chorobowego za poszczególne sporne okresy powinien nastąpić od razu po stwierdzeniu uprawnień, nie później niż w ciągu 30 dni od dnia złożenia dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień. S. K. sukcesywnie składał zaświadczenia lekarskie o niezdolności do pracy, co rozpoczynało bieg terminów do dokonania wypłaty. Po upływie 30 dni od złożenia każdego z zaświadczeń ZUS popadał w opóźnienie i ubezpieczony może domagać się zapłaty odsetek, licząc od 31 dnia od złożenia zaświadczenia. Podobnie termin wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego powinien nastąpić od razu po stwierdzeniu uprawnień, nie później niż w ciągu 30 dni

od dnia złożenia dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień. Zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne są świadczeniami okresowymi wypłacanymi co miesiąc. Tym samym, świadczenie za każdy miesiąc stawało się wymagalne w osobnym terminie.

Mając na uwadze poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, Sąd pierwszej instancji wskazał, że decyzja organu rentowego z dnia 20 listopada 2015 r. ustalająca podstawę wymiaru składek S. K. na ubezpieczenie społeczne, w tym chorobowe była wadliwa, co stwierdził Sąd Okręgowy w Tarnowie w wyroku z dnia 21 marca 2017 r., zmieniając zaskarżoną decyzję i ustalając, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe dla S. K. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek M. z siedzibą w Ł. odpowiada wynagrodzeniu miesięcznemu w kwocie 4.000 zł. Rozstrzygnięcie to stało się prawomocne na skutek wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 marca 2020 r., oddalającego apelację organu rentowego. Przy czym, po zmianie przez Sąd Okręgowy w Tarnowie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie, ZUS wypłacił odwołującemu się różnicę stosownie do poczynionych przez Sąd ustaleń, jednakże decyzją z dnia 13 lipca 2020 r. odmówił ubezpieczonemu prawa do odsetek od zasiłku chorobowego za okres od 5 lipca 2015 r. do 30 listopada 2015 r. oraz od świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 grudnia 2015 r. do 24 listopada 2016 r. Organ rentowy wskazał, że dokumentem niezbędnym do stwierdzenia uprawnień do świadczeń w prawidłowej i ostatecznie przyjętej wysokości był wyrok Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 21 marca 2017 r., dlatego termin 30 - stu dni do wypłaty zasiłków należało liczyć od daty wpływu prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego do organu rentowego.

Zdaniem Sądu Rejonowego, przyjęta przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji argumentacja spornego przepisu była błędna. Przepis art. 64 ust. 1 ustawy zasiłkowej stanowi o dokumentach niezbędnych do ustalenia stanu faktycznego, a nie niezbędnych do ustalenia treści obowiązujących przepisów i ich wykładni (stanu prawnego). Wydanie prawomocnego wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przyznającego świadczenie i wpływ tego wyroku do organu rentowego nie mają znaczenia dla biegu terminu do wydania decyzji, od upływu którego ubezpieczonemu przysługują ustawowe odsetki. Dlatego, nie zasługiwało na uwzględnienie

stanowisko organu rentowego, że termin do przyznania i wypłaty świadczeń z ubezpieczenia społecznego zaczął biec dopiero od 31-go dnia po doręczeniu prawomocnego wyroku.

Sąd Rejonowy podkreślił, że to organ rentowy ponosi odpowiedzialność za odmowę przyznania świadczenia (skutkującą obowiązkiem wypłaty odsetek), jeżeli wszystkie niezbędne okoliczności faktyczne uzasadniające nabycie prawa zostały ustalone w postępowaniu przed tym organem, a odmowa przyznania świadczenia jest wynikiem błędu w wykładni lub/i zastosowaniu prawa materialnego. Sąd zaznaczył, że wydanie decyzji zgodnej z prawem w okolicznościach niniejszej sprawy było możliwe zatem organ rentowy ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w wypłacie świadczenia, co aktualizuje obowiązek zapłaty odsetek ustawowych (art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń). Sąd pierwszej instancji, stwierdził, że odsetki są należne od daty wymagalności świadczenia do dnia wypłaty zasądzonego wyrównania. Za każdy okres zasiłkowy termin wymagalności nadchodził osobno. Odsetki zasądzono za różne okresy w łącznej kwocie 11.717,62 zł, zgodnie z wyliczeniami organu rentowego zawartymi w piśmie z dnia 13 maja 2021 r., które odwołujący się uznał za prawidłowe. Sąd pierwszej instancji uwzględnił zatem odwołanie od decyzji z dnia 13 lipca 2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 17 marca 2016 r. w ten sposób, że przyznał odwołującemu prawo do wypłaty odsetek w powyższej kwocie.

Sąd Okręgowy w Tarnowie rozpoznając apelację organu rentowego uznał podniesione w niej zarzuty za bezzasadne i wyrokiem z dnia 24 marca 2022 r. oddalił apelację. Sąd odwoławczy podzielił poczynione w sprawie przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne a także ich ocenę prawną. Sąd Okręgowy podobnie, jak Sąd Rejonowy powołał się na treść art. 85 ust. 1 ustawy systemowej. Dodatkowo wskazał na treść art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm., dalej jako: „ustawa emerytalna”) stanowiący, że organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień

wyjaśnienia ostatniej okoliczności uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego (art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej). Według Sądu odwoławczego, przez wyjaśnienie ostatniej niezbędnej okoliczności w rozumieniu art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy emerytalnej należy rozumieć rozstrzygnięcie ostatniej kwestii koniecznej dla ustalenia uprawnień bądź braku uprawnień ubezpieczonego. Chodzi bowiem o prawidłowe ustalenie stanu faktycznego oraz jego ocenę z punktu widzenia dochodzonego przez ubezpieczonego prawa do świadczenia. W celu ustalenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane błędem w ustaleniach faktycznych, konieczne jest wykazanie, że w przepisany termin organ rentowy nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia (por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 7 grudnia 2018 r., III AUa 396/18, LEX nr 2637989).

Wbrew twierdzeniom apelującego, Sąd Okręgowy uznał, że termin wypłaty zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego za poszczególne sporne okresy powinien nastąpić od razu po stwierdzeniu uprawnień, nie później niż w ciągu 30 dni od dnia złożenia dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień. Istotnie, zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne są świadczeniami okresowymi, wypłacanymi co miesiąc. Są one wymagalne co miesiąc w terminach wypłacania wynagrodzenia lub bieżąco po stwierdzeniu uprawnień. W ocenie Sądu drugiej instancji odwołujący się, po złożeniu stosownych dokumentów, nabył prawo zarówno do zasiłku chorobowego, jak i świadczenia rehabilitacyjnego na długo przed datą wpływu do organu rentowego prawomocnego wyroku. Należą mu się zatem odsetki za opóźnienie w wypłacie świadczeń. Odsetki należne są od daty wymagalności świadczenia do dnia wypłaty zasądzzonego wyrównania. Właściwą podstawę wymiaru składek organ rentowy winien był ustalić w decyzji z dnia 20 listopada 2015 r., czego nie uczynił. Według Sądu Okręgowego, jeżeli organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem, a tak było w tej sprawie, zaś po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wnioski, to dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie

świadczenia nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza, gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych przesłanek wypłaty świadczenia, których wykazanie ciążyło na ubezpieczonym, a które nie były znane (nie mogły być znane) organowi rentowemu. Tym samym ubezpieczonemu przysługują odsetki od nieprzyznanego w terminie świadczenia, jeśli Sąd przyznał prawo do niego na podstawie dokumentów już znanych Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2020 r., I UK 78/19, LEX nr 3223748). W ocenie Sądu odwoławczego, to organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieterminowe ustalenie prawa do świadczeń, co czyni zasadnym żądanie zasądzenia odsetek w łącznej kwocie 11.717,62 zł, zgodnie z wyliczeniami organu rentowego zawartymi w piśmie z dnia 13 maja 2021 r., które odwołujący uznał za prawidłowe.

W skardze kasacyjnej organ rentowy, zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w Tarnowie w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niewłaściwe zastosowanie co było konsekwencją błędnego uznania, iż opóźnienie w przyznaniu i wypłaceniu świadczeń dla odwołującego się było następstwem okoliczności, za które ZUS ponosił odpowiedzialność, podczas gdy w przedmiotowej sprawie zwłoka w wypłacie ubezpieczonemu zasiłków nie nastąpiła z winy organu rentowego, ponieważ jak wynika z wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 21 marca 2017 r. (sygn. akt IV U 37/16) i następnie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 marca 2020 r. (sygn. akt III AUa 826/17) w sprawie o podstawę wymiaru składek, dopiero postępowanie sądowe, w szczególności przeprowadzenie „kluczowych” dowodów w postaci zeznań odwołujących i świadków, wyjaśniło całokształt okoliczności zatrudnienia odwołującego się u jego brata, i w konsekwencji pozwoliło na ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia S. K. u M. K. od dnia 13 kwietnia 2015 r.

Powołując się na powyższy zarzut organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, a także o zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu skarżący podniósł, że zgodnie z

ugruntowanym stanowiskiem judykatury odsetki od niewypłaconych w terminie zasiłków chorobowego i macierzyńskiego nie przysługują, jeżeli spór dotyczący podlegania ubezpieczeniu chorobowemu został rozstrzygnięty wyrokiem sądu na podstawie ustaleń faktycznych poczynionych w tym postępowaniu. Zatem w niniejszej sprawie w związku z ustaleniem podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dopiero w toku postępowania sądowego po przeprowadzeniu dowodów z zeznań świadków i przesłuchania stron, które były kluczowe dla ustalenia charakteru wykonywanych przez S. K. czynności oraz ich zakresu, nie można mówić o opóźnieniu organu rentowego w wypłacie należnych świadczeń.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się oczywiście zasadna.

Podnieść należy, że w stanie prawnym adekwatnym dla niniejszej sprawy warunki nabycia prawa do zasiłku chorobowego określały przepisy art. 4 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. 2014.159 t.j. z dnia 2014.02.03, dalej ustawa zasiłkowa) przewidując, że ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie 30 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego - jeżeli podlega obowiązkowo temu ubezpieczeniu oraz, że zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Przepis art. 18 wskazywał zaś, że świadczenie rehabilitacyjne przysługuje ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy. Zasadniczą przesłanką prawa do zasiłku chorobowego jest więc ziszczenie się ryzyka ubezpieczeniowego - powstanie niezdolności do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego, a świadczenia rehabilitacyjnego - dalsza niezdolność do pracy po wyczerpaniu zasiłku chorobowego, lecz rokująca odzyskanie zdolności do pracy.

Bezspornie w niniejszej sprawie ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako osoba zatrudniona przez płatnika składek. Jednak początkowo na skutek decyzji organu rentowego z dnia 20 listopada 2015 r. ustalono, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, w tym chorobowe, z tytułu jego zatrudnienia u płatnika wynosi $\frac{1}{4}$ minimalnego wynagrodzenia miesięcznie. Początkowo więc, odwołujący się nie mógł skutecznie domagać się zapłaty zasiłku chorobowego, a później świadczenia rehabilitacyjnego od podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 4000 zł. Taką możliwość uzyskał dopiero po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 21 marca 2017 r. (sygn. akt IV U [...]), tj. w dniu 4 marca 2020 r. Wspomniany wyrok z dnia 21 marca 2017 r., miał zaś ten walor, że z chwilą uprawomocnienia się potwierdził fakt podlegania przez odwołującego się ubezpieczeniom społecznym (w tym chorobowemu) z podstawą wymiaru składek w wysokości 4000 zł.

Wobec powyższego za trafny należało uznać zarzut naruszenia prawa materialnego art. 85 ust. 1 ustawy systemowej który stanowi, że jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Przesłanką powstania obowiązku organu rentowego wypłaty odsetek jest opóźnienie tego organu w ustaleniu prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego lub wypłaty tego świadczenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że zawarte w art. 85 ust. 1 ustawy określenie "nie ustalił prawa do świadczenia" oznacza zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2001 r., II UKN 402/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 501). W tym ostatnim wypadku chodzi o sytuacje, w których organ rentowy, odmawiając przyznania świadczenia, naruszył przepisy prawa materialnego

określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem Sądu zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 147 i z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 308).

Wobec treści tego przepisu należy wskazać, że po pierwsze - do skutków opóźnienia, o którym mowa w tym przepisie, nie stosuje się odpowiednio przepisów Kodeksu cywilnego, ponieważ przepisy ustawy systemowej nie odsyłają do takiego stosowania przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących skutków opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego (art. 481 § 1 k.c.); po drugie - do skutków opóźnienia w ustaleniu i wypłacie świadczenia pieniężnego tym bardziej nie stosuje się przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących odpowiedzialności opartej na winie sprawcy (art. 415 k.c.) oraz obowiązku naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (art. 471 k.c.), nawet w drodze analogii; po trzecie - żądanie odsetek nie jest zależne od poniesienia przez ubezpieczonego szkody jako następstwa opóźnienia. Nie ulega też wątpliwości, że przewidziane w art. 85 ust. 1 zdanie drugie ustawy systemowej wyłączenie obowiązku organu rentowego wypłaty odsetek nie jest zależne od wykazania, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do przewidzianego w art. 85 ust. 1 zdanie drugie ustawy systemowej wyłączenia obowiązku wypłaty odsetek nie jest wystarczające wykazanie, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia (por. wyrok z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03 (OSNP 2005 nr 10, poz. 147)). Zawarte w tym przepisie określenie: "okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności" jest bardziej zbliżone znaczeniowo do używanego w przepisach prawa określenia "przyczyn niezależnych od organu", co oznacza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn niezależnych od Zakładu (por. wyrok z dnia 18 lutego

2009 r., II UK 191/08, LEX nr 736735). W wyroku z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 308) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. Wyrok ten dotyczył sytuacji, w której po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego, którym nastąpiła zmiana poglądu prawnego, organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji, miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem i z tej możliwości nie skorzystał. Podobną zasadę stosuje się w przypadku, gdy organ rentowy wydaje decyzję odmowną na podstawie wykładni prawa sprzecznej z wykładnią przyjętą w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - art. 85 ust. 1 ustawy systemowej (por. wyrok z dnia 9 stycznia 2019 r., II UK 470/17, OSNP 2019 nr 11, poz. 133).

Błędy organu rentowego, można podzielić na błędy w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa oraz błędy w ustaleniach faktycznych, będące skutkiem naruszenia przepisów proceduralnych. Błąd w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa jest popełniany wówczas, gdy na podstawie prawidłowo i kompletnie zebranego materiału dowodowego i po ustaleniu niezbędnych okoliczności organ rentowy wydaje decyzję odmawiającą ustalenia prawa, ponieważ błędnie dokonuje interpretacji obowiązujących regulacji w przedmiotowym stanie faktycznym. W takiej sytuacji Sąd w procesie nie uzupełnia ustaleń faktycznych dokonanych przez organ rentowy. Jeżeli zatem organ rentowy dokonał nieprawidłowej wykładni lub błędnego zastosowania prawa, to ubezpieczonemu należą się odsetki od kwoty świadczenia przyznanego wyrokiem Sądu liczone od upływu terminu, w którym organ rentowy powinien był wydać prawidłową decyzję uwzględniającą wniosek (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 293, tak też najnowsze orzecznictwo: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2022 r., I USKP 84/21, OSNP 2023 nr 8, poz. 87).

Również w doktrynie przyjmuje się, że zasadą jest, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania

decyzji za każdym razem, gdy popełnia błąd w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa oraz gdy popełnia błąd w ustaleniach faktycznych będący skutkiem naruszenia przepisów proceduralnych. Ogólnie pojęcie błędu organu rentowego w prawie ubezpieczeń społecznych jest rozumiane szeroko i oznacza każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania samego organu rentowego, czy też niewłaściwych działań pracodawców. Okoliczność, czy organ rentowy przy przyznawaniu prawa do świadczenia dopuścił się błędu, powinna być oceniona z uwzględnieniem następujących okoliczności: czy organ rentowy miał możliwość wydania decyzji zgodnej z prawem i czy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki warunkujące nabycie prawa do świadczenia. W przypadku twierdzących odpowiedzi na powyższe pytania, należy uznać, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, nawet gdyby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (tak: A. Jamróz: Odpowiedzialność organu rentowego za ostatnią okoliczność niezbędną do wydania decyzji, Przegląd Sądowy 2011 nr 11- 12, s. 155).

W rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji pominął, że do ostatecznego ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne skarżącego S.K. doszło w toku postępowania sądowego przed Sądem Okręgowym w T. w sprawie, IV U [...]. Prawidłowe zastosowanie przepisu art. 85 ust. 1 ustawy systemowej wymaga ustalenia, czy organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję miał możliwość wydania decyzji zgodnej z prawem i czy ubezpieczony na dzień jej wydania wykazał wszystkie przesłanki warunkujące nabycie prawa do wypłaty świadczenia od wyższej podstawy składek. W stanie faktycznym, wiążącym Sąd Najwyższy wydaje się to co najmniej wątpliwe, skoro dopiero postępowanie sądowe w sprawie, IV U [...] pozwoliło na ustalenie wysokości podstawy wymiaru składek na kwotę 4000 zł. Jeżeli kluczowe dowody pozwalające na ustalenie prawidłowej wysokości podstawy wymiaru składek zostały złożone przez odwołującego się dopiero w postępowaniu przed Sądem, to za ostatnią okoliczność niezbędną do wydania decyzji należałoby przyjąć datę uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w T., z dnia 21 marca 2017 r. (sygn. akt IV U [...]), tj. datę 4 marca 2020 r. Jeśli zaś, postępowanie dowodowe w sprawie, IV U [...] nie miało znaczenia dla ustalenia wyższej podstawy

wymiaru składek (Sąd oparł się na ustaleniach organu rentowego z postępowania administracyjnego) a organ rentowy mógł na etapie wydawania decyzji ustalić prawidłową wysokość podstawy wymiaru składek, to winien wypłacić odwołującemu się odsetki za opóźnienie, gdyż ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Tej wątpliwości nie da się rozstrzygnąć na etapie postępowania kasacyjnego albowiem brak jest ustaleń faktycznych, jakim materiałem dowodowym dysponował organ rentowy w postępowaniu administracyjnym oraz jakie okoliczności ustalano w postępowaniu sądowym w sprawie, IVU [...]. Przy niepełnych ustaleniach faktycznych, wiążących Sąd Najwyższy, nie można jednoznacznie stwierdzić czy wypłacenie skarżącemu zasiłku chorobowego po terminie wynikającym z art. 64 ust. 1 ustawy zasiłkowej było spowodowane przyczynami zależnymi od organu rentowego, wobec czego podstawę skargi kasacyjnej należało uznać za usprawiedliwioną.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ał]